

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de decizie privind aprobarea bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025

Prezenta notă informativă oferă detalii cu privire la structura bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025 și conține principalele descrieri ale particularităților elaborării proiectului de buget. La baza proiectului de buget a stat, Strategia de dezvoltare social-economică a municipiului Cahul pentru perioada 2020-2025, Planul multianual de investiții capitale, Strategia de dezvoltare sector de tineret 2023-2028, Strategia de dezvoltare a culturii 2030, obiectivele politicii statului în domeniul veniturilor și cheltuielilor bugetare pentru anul 2025, prognoza principalelor indicatori macroeconomici, elaborată de ministerul Economiei și Infrastructurii, obligațiunilor asumate de către Consiliul municipal pentru implementarea proiectelor de dezvoltare a serviciilor publice, precum și particularitățile specifice de stabilire a relațiilor interbugetare, limitele de transferuri de la bugetul de stat către bugetul local. De asemenea au fost integrate propunerile și demersurile cetățenilor, consultate în cadrul întâlnirilor, audiențelor, sondajului public, etc, privind direcțiile prioritare și de interes pentru localitate.

La baza bugetului municipiului Cahul a stat regula bugetar-fiscală stipulată în Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25.07.2014, cadrul bugetar pe termen mediu precum și de particularitățile privind elaborarea de către autoritățile administrației publice locale a proiectelor bugetelor locale pentru anul 2025 și a estimărilor pe anii 2026-2027, comunicate prin circulara Ministerului Finanțelor nr. 06/2-07-58 din 15.08.2024. Proiectul bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025 a fost elaborat în baza setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor R.Moldova nr.124/2023. La estimarea bugetului pentru anul 2025 s-a ținut cont de politicile fiscale, administrarea fiscală, cât și s-au asigurat ajustări prin menținerea unor constrângeri de cheltuieți, ținând cont de realitățile fiscale, ce vor contribui la menținerea trendului sustenabil al finanțelor publice locale.

În proiectul bugetului pe anul 2025, un accent deosebit este pus pe corelarea strânsă a cadrului de cheltuieți cu cadrul de resurse disponibile prin sporirea eficacității și eficienței cheltuielilor publice, prioritizării programelor de cheltuieți și direcționării resurselor disponibile către programe prioritare, fără a admite crearea de blocaje financiare în sistemul bugetar.

La elaborarea proiectului de buget s-a ținut cont în primul rând de mijloacele financiare disponibile și neadmiterea deficitului bugetar cât și de propunerile parvenite de la instituțiile publice, necesitățile stridente ale acestora, de cadrul normativ ce reglementează veniturile colectate ale instituțiilor, dar totodată menținând echilibrul bugetar.

Respectiv, proiectul bugetului municipiului Cahul înaintat spre examinare Consiliului municipal Cahul este elaborat conform competențelor de către autoritățile executive în corespundere cu Legea R.Moldova nr.397 din 16.10.2003 „Privind finanțele publice locale”, și în conformitate cu art.20 alin.(2) al legii sus-numite care prevede includerea următoarelor date:

- Sinteza indicatorilor principali ai bugetului local: veniturile și cheltuielile bugetului prevăzute pentru anul bugetar;
- Nomenclatorul tarifelor pentru serviciile prestate de către instituțiile publice;
- Venituri colectate de către instituțiile bugetare;
- Transferurile de la Bugetul de Stat;
- Plafonul datoriei unității administrativ teritoriale și plafonul garanțiilor acordate;
- Efectivul-limită al instituțiilor publice finanțate de la buget;
- Cuantumul fondului de rezervă.

Astfel proiectul deciziei este însoțit de anexe în care sunt reflectate sinteza indicatorilor generali și surse de finanțare ale bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025, componența veniturilor, resursele și cheltuielile conform clasificăției funcționale și pe programe, nomenclatorul tarifelor pentru serviciile prestate contra plată de către instituțiile bugetare, transferurile de la bugetul de stat, efectivul-limită al statelor de personal, fondul de rezervă și regulamentul acestuia, precum plafonul datoriei publice. Suplimentar menționăm faptul, că proiectul deciziei bugetare este însoțit și de o notă informativă cu toate anexele corespunzătoare.

Menționăm faptul, că conform modificărilor art.20 al Legii privind finanțele publice locale, cotele impozitelor și taxelor locale nu sunt parte componentă a proiectului de buget. Ele vor fi examinate

prin decizii separate. Astfel, resursele bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025 cuprind totalitatea veniturilor și a resurselor de finanțare formate din venituri proprii, defalcări, transferuri, veniturile colectate precum și sursele de acoperire din contul vânzării și privatizării patrimoniului public.

Prognoza veniturilor bugetului municipiului Cahul pe anul 2025 s-a efectuat reieșind din prevederile legislației fiscale în vigoare, analiza bazei fiscale pe fiecare tip de impozite, taxe și alte încasări la buget în perioada anilor 2022-2023 și executarea scontată a veniturilor în anul 2024. În partea ce ține de cotele de impozitare, pentru anul ce urmează acestea nu vor avea schimbări comparativ cu nivelul stabilit în anul 2024. Pentru cofinanțarea proiectelor pentru anul 2025, vom analiza la începutul anului valoarea proiectelor aprobate și care necesită cofinanțare, repartizând astfel prioritar în această direcție, soldul de mijloace financiare care va fi disponibil la începutul anului viitor.

Calculul IVPF pe anul 2025 pentru municipiul Cahul a fost efectuat reieșind din aplicarea ritmului de creștere a fondului de remunerare a muncii pe republică, prevăzut de indicatorii macroeconomici și de fondul de remunerare a muncii pe municipiul Cahul, având ca bază datele Biroului Național de Statistică privind câștigul salarial pentru 2023 și 2024, dar totodată nu au fost aplicate majorările salariale declarate, astfel urmînd a fi corelat bugetul local cu bugetul de stat după publicarea legii bugetare anuale. Pentru anul 2025 cota defalcărilor de la impozitul pe venit din salariu este în mărime de 50 la sută din volumul total colectat. La estimarea veniturilor bugetului municipiului Cahul pentru anul 2025 au fost utilizate diferite metode și informații utile cum ar fi:

- Analiza încasării veniturilor bugetului municipiului Cahul pe anii 2022-2023 și estimările scontate pe anul 2024;
- Datele privind încasarea impozitelor și taxelor la buget, precum restanțele existente;
- Datele BNS la situația din 01.01.2024 privind numărul de populație;
- Alte date relevante.

Veniturile municipiului Cahul pentru anul 2025 sunt estimate la suma de 212329,9 mii lei.

Menționăm faptul, că la capitolul taxe locale avem o creștere de cca 1042,5 mii lei față de anul 2024 din contul extinderii suprafețelor comerciale.

Transferurile cu destinație specială, precum și cele cu destinație generală pentru anul 2025 constituie 109102,9 mii lei, adică 51,4 % din volumul total al veniturilor, celelalte venituri constituie 103227,0 mii lei. Am preconizat din valorificarea prin vânzare a unor bunuri din proprietatea UAT prin scoaterea la licitație a unor bunuri imobile, venituri în mărime de cca 13 mln.lei. O parte din bunuri fiind reflectate în tabelul nr.6 la prezenta notă informativă.

Pentru anul 2025 sunt propuse spre aprobare următoarele taxe:

- taxa pentru amenajarea teritoriului;
- taxa de organizare a licitațiilor și loteriilor pe teritoriul municipiului Cahul;
- taxa de plasare (amplasare) a publicității (reclamei);
- taxa de aplicare a simbolicii locale;
- taxa pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii;
- taxa de piață;
- taxa pentru cazare;
- taxa balneară;
- taxa pentru prestarea serviciilor de transport auto de călători pe teritoriul municipiului Cahul;
- taxa pentru parcare;
- taxa pentru dispozitivele publicitare.

Volumul total al încasărilor din taxe locale preconizate pentru anul 2025 constituie 16220,3 mii lei. Veniturile bugetului local conform clasificăției economice sunt prezentate în tabelul nr.2 anexat la nota informativă. Ținem să menționăm că, în contextul actual mai dificil, propunem ca cotele impozitelor și taxelor locale pentru anul 2025 să rămînă la nivelul anului 2024.

În ce privește cheltuielile publice pentru anul 2025 sunt estimate în mărime de 201808,9 mii lei, cu un excedent bugetar de 10521,0 mii lei, ce va fi direcționat la rambursarea împrumutului. La estimarea cheltuielilor aferente proiectului de buget pentru anul 2025, s-a ținut cont de actele normative și legislative, strategiile și programele care reglementează activitatea autorităților publice locale, actele legislative și normative care reglementează aspectele referitor la retribuirea muncii și de alte norme ce reglementează exercițiul bugetar.

Conform prevederilor art.42 al Legii privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014, proiectul bugetului a fost elaborat la cheltuieli fără divizarea după surse

de acoperire, cheltuielile fiind în dependență directă (cu excepția celor din transferuri cu destinație specială) de suma veniturilor obținute pe parcursul anului. Aprecierea cheltuielilor publice a fost efectuată prin alocarea resurselor disponibile la programele prioritare, având în vedere repartizarea rezonabilă a resurselor între cheltuieli curente și cheltuieli capitale, perfecționând mecanismul de planificare și raportare bugetară.

Dinamica și evoluția cheltuielilor se prezintă în anexele 1 și 3 la nota informativă. Cea mai mare pondere din volumul total de cheltuieli o reprezintă cheltuielile de retribuire a muncii. Menționăm faptul, că instituțiile din domeniul învățământului și școlile sportive se finanțează din transferuri cu destinație specială, fiind competențe delegate către autoritățile publice de nivelul I. Astfel transferurile pentru întreținerea instituțiilor de învățământ pentru anul 2025 sunt în mărime de 83973,1 mii lei, inclusiv 70131,5 mii lei pentru învățământul preșcolar și 13841,6 mii lei pentru învățământul extrașcolar. La elaborarea proiectelor de buget pentru anul 2025 a instituțiilor de educație timpurie s-a ținut în primul rând cont de prioritizarea cheltuielilor stabilite prin lege, precum și atingerea unor obiective noi. Astfel pentru anul 2025 se preconizează continuarea executării lucrărilor de reparație în instituții precum și îmbunătățirea bazei tehnico-materiale și a infrastructurii acesteia. Menționăm că sunt în proces de implementare proiectele care țin de lucrări la Grădinița Nr.2, sunt spre finalizare în acest an care au fost realizate cu suportul SUA, Grădinița Nr.9 (în proces de lucru cu suportul financiar al sectorului 6 al municipiului București) și Grădinița Nr.4 (este în proces de lucru cu suportul financiar din FNDRL).

Suplimentar au fost preconizate mijloace financiare pentru asigurarea cu totul necesar atât pe partea de uz gospodăresc, precum și alocarea surselor pentru atingerea obiectivelor și priorităților stabilite de conducători cum ar fi procurarea mobilierului, echipamentului moale, aparatelor electrice și alte necesități (prioritățile și necesarul au fost coordonate cu fiecare instituție). Pentru a asigura finanțarea totală a acestor instituții (inclusiv salarizarea și întreținerea) acestor instituții au fost preconizate 74927,2 mii lei. Astfel, au fost preconizate mijloace financiare pentru lucrări capitale în instituțiile de educație timpurie după cum urmează: Grădinița de copii nr.1 - 3,6 mln lei pentru executarea lucrărilor de reparații interioare și a rețelelor; Grădinița de copii nr.2 - 1,6 mln lei pentru lucrări interioare, inclusiv un proiect aparte de reparația a două grupe creșă la această instituție; Grădinița de copii nr. 4 - 200,0 mii lei pentru lucrări de reparație interioare; Grădinița de copii nr.5 – 500,0 mii lei pentru schimbarea geamurilor; Grădinița de copii nr. 9 – 850,0 mii lei pentru efectuarea lucrărilor de reparații interioare, Grădinița de copii nr.14 - 700,0 mii lei pentru efectuarea lucrărilor de reparație interioare. Cresc cheltuielile de mentenanță a obiectivelor de infrastructură noi dezvoltate, a spațiilor verzi etc. Vom continua modernizarea stațiilor de autobuz în oraș, amenajarea unor sectoare de trotuar, coșuri de gunoi, extinderea indicatoarelor cu denumirea străzilor etc.

În ce privesc instituțiile extrașcolare, transferurile cu destinație specială nu au acoperit cheltuielile de întreținere, fiind alocate și din surse proprii 237,1 mii lei pentru a asigura buna funcționare a acestora. În aceiași situație sunt și școlile sportive unde pe lângă transferuri au fost alocate suplimentar 166,3 mii lei.

Menționăm că, statele de personal și efectivul limită atât în instituțiile de educație timpurie cât și în celelalte instituții din subordinea primăriei au fost stabilite în corespundere cu actele normative în vigoare ce reglementează pe anumite domenii stabilirea acestora (de ex. la o grupă de copii cu activitate 10,5 ore/zi se stabilește 1,55 unități educator și 1,1 unități ajutor educator) precum și după unele priorități și necesități ale instituțiilor publice legate de domeniul de activitate.

Pe domeniul „Cultură” pe lângă cheltuielile prioritare de retribuire a muncii și întreținere, o prioritate este organizarea evenimentelor reprezentative naționale și internaționale, care de altfel sunt atât cartea de vizită a municipiului precum și servesc drept instrumente de bază în promovarea municipiului inclusiv pe plan mondial precum și de promovare a valorilor tradiționale culturale, mai ales odată cu obținerea titlului de Capitală culturală creativă a R.Moldova. Astfel și în anul 2025 se preconizează a fi organizate acțiuni majore cum ar fi: Festivalul ”Mărțișor”, Festivalul Familiei, Festivalul Internațional ”Nufărul Alb”, Festivalul de Muzică Clasică „Crescendo”, Festivalul Internațional de Teatru, precum și alte evenimente și activități culturale care stau pe agenda Primăriei și se desfășoară în fiecare an, unde acoperim integral sau cofinanțăm aceste acțiuni. Ținem să menționăm faptul, că tot la compartimentul „Cultură” au fost preconizate 2 mln lei pentru executarea lucrărilor de reparații și amenajare în incinta Palatului de Cultură ”Nicolae Botgros”, etajul II, (Sala cu orgă) pentru evenimente organizate de Filarmonica municipală. Suntem în căutarea resurselor pentru a construi un nou sediu administrativ cu spații de depozitare expozate pentru Muzeul Ținutului Cahul, dar și a proiectării sediului Filarmonicii

Municipale Cahul pe bd.Victoriei, după finalizarea procesului de schimb de bunuri imobile cu statul etc.

- Pe partea de iluminat public în 2025 se va realiza proiectul pe întreg orașul prin programul de dezvoltare a orașelor poli de creștere din sursele FNDRL. Proiectul prevede cu excepția sectorului Centru care este realizat deja, modernizarea pe tot teritoriul orașului a rețelei de iluminat public, cca 90 de km, 3000 de corpuri Led, 750 piloni, inclusiv iluminarea unor treceri de pietoni etc. Acest proiect urma a fi demarat în anul 2024, dar din păcate, mai mult de 6 luni durează procedura de achiziție, contestații etc. Valoarea totală a acestui proiect fiind de cca 40 mln. lei.
- Va fi implementat Proiectul finanțat prin Programul Satul European, în rezultatul căruia vor fi amenajate terenuri sportive și zone de agrement în sectorul Lapaevca, etapa II (I etapă a fost realizată în anul 2024, fiind construit un teren multifuncțional cu suportul Primăriei Constanța).
- Pentru anul 2025 se preconizează actualizarea PUG al municipiului, pentru a include toate rețelele construite și cele necesare, dar și alte obiective care dorim să le dezvoltăm. Pe parcursul acestui an, a fost elaborat caietul de sarcini, consultat și avizat cu instituțiile competente pentru a anunța în curând procedura de licitație etc;
- Am elaborat studiul de fezabilitate de amenajare a zonei Lacului Frumoasa. Suntem în proces de proiectare a curățării/decolmatării Lacului Frumoasa. Aceasta este etapa I. Pentru 2025, se preconizează proiectarea amenajării Zonei Lacului Frumoasa în întregime. La moment avem depus un proiect spre finanțare a acestui obiectiv, aflându-se la etapa de evaluare, unde sperăm la un rezultat pozitiv;
- Recent au demarat lucrările de construcție a Pieții Agroalimentare pe str.Dunării, proiect implementat cu contribuția UE, prin programul EU4Moldova: regiuni cheie, lucrările de construcție continuând în anul 2025;
- Vor continua în anul 2025 lucrările de amenajare a Centrului Oenologic finanțat și cu suportul UE, prin programul EU4Moldova: regiuni cheie.
- În privința proiectului Lacul Sărat, din păcate nu avem o decizie legat de concesionarea zăcămintului din partea statului, iar în funcție de aceasta nu este clar pe ce opțiune putem avansa. În cadrul discuțiilor cu mai mulți potențiali investitori, în cadrul unor forumuri investiționale, unde le am prezentat portofoliul investițional al acestui proiect, temele majore sunt clarificarea statutului apelor în raport cu statului redevența etc și proprietatea asupra terenului. La moment, nu este interes pentru opțiunea parteneriatului PPP, pe viitor dacă va apărea un investitor o vom consulta public, analiza în cadrul Consiliului etc.
- Ș.a.

Tot la capitolul proiecte ținem să menționăm că avem elaborat proiectul tehnic de reparație capitală a Școlii Sportive nr.1, inclusiv bazinele etc, realizat cu suportul financiar al UE, prin Programul UE4Moldova; regiuni cheie, iar ținând cont de costurile foarte mari a acestui proiect cca 80 mln lei, vom căuta mijloace pentru realizarea lui. Dar sunt depuse și alte proiecte care sunt în proces de evaluare sau în procedura de licitații. Este în atenția noastră și Parcul Veteranilor din cartierul Lapaevca, care necesită resurse financiare considerabile pentru amenajare etc, pentru care, de asemenea căutăm resurse.

În anexa 8 la proiectul de decizie sunt prezentate proiectele prioritare pentru anul 2025 care vor fi continuate, în funcție de graficul și resursele disponibile pentru implementare, însă evident pentru realizarea tuturor sunt necesare bugete enorme, iar echipa Primăriei este în proces de identificare a diferitor programe de suport pentru realizarea a cât mai multe obiective. Vom continua lucrul privind o mai bună gestionare și evidență a bunurilor patrimoniului public, după delimitările bunurilor, înregistrări etc.

Anul 2025, este la fel un an de șantier pentru lucrările de construcție/reabilitare a rețelelor de apeduct și canalizare cu asistența Germaniei și UE, de aceea pe aceste zone de intervenție nu vom putea preconiza careva lucrări de reparație drumuri, mai ales că nu avem resursele necesare în acest sens. În primăvară sunt planificate, în cadrul ultimului Lot, demararea lucrărilor de construcție a sistemului de apeduct și canalizare și în s.Cotihana, după o perioadă mai mare care ține. Legat de proiectul pe domeniul apă și canalizare, care este în implementare, în bugetul 2025 a fost preconizată contribuția locală de 1,3 mln lei, anual, în asigurarea serviciilor de consultanță și inginerie pe care și-a asumat-o municipalitatea conform acordului de finanțare, fiind majorat cu 300 mii lei față de anul precedent, din cauza creșterii volumului de lucru pe mai multe loturi de construcție rețele.

Vom contracta deasemenea întreținerea curentă a drumurilor (lucrări de greidare unde este posibil) și lucrări de aplicare/înoire a marcajului rutier. Aici de asemenea este nevoie de buget mare pentru a face un marcaj calitativ de durată, ex.str.I.Spirin ș.a. Practic, acolo unde se fac lucrări capitale la drumuri este inclus în documentația tehnică din start tipul de marcaj aplicat.

Vom continua lucrul cu rezolvarea problemei cîinilor fără stăpîn, în bugetul municipiului Cahul pentru anul 2025 au fost preconizate cca 400,0 mii lei pentru acoperirea costurilor de gestionare a acestui domeniu, cheltuieli de sterilizare, transport etc. A fost identificat un sector de teren (în zona întovărășirilor pomicole) unde urmează pe etape (avînd în vedere bugetul mare necesar) să fie amenajat un azil cu capacitate mai mare. Deși după discuții și cu societatea civilă, am făcut mai multe demersuri către instituții centrale și serviciile desconcentrate să se implice în a rezolva această problemă, din păcate povara rămîne doar pe APL. Devine dificil și de a găsi instituții specializate veterinare care să vrea să se implice în această chestiune. Asociația pentru protecția animalelor din Cahul împreună cu municipalitatea este în permanentă căutare de fonduri potențiale de a acoperi aceste cheltuieli, deși din păcate nu prea sunt donatori care să aibă eligibil acest domeniu.

Pe domeniul social, au fost alocate 1300 mii lei pentru constituirea fondului de susținere a populației ce va fi utilizat în corespundere cu Regulamentul aprobat de către Consiliul municipal Cahul pentru acordarea facilităților la transportul public, subvenționarea abonamentelor pentru unele categorii de cetățeni, mai ales în contextul majorării costului pe călătorie. Problema transportului public este una de sistem și aici în conformitate cu Planul de Mobilitate Urbană Durabilă avem nevoie de o rețea nouă de transport public municipal (ideal să fie ecologic) și lucrăm la moment pentru pregătirea pachetului de documente pentru înregistrarea unei întreprinderi municipale/regii de transport, care va gestiona pe viitor acest serviciu care poate fi dotat gradual cu cele necesare.

De asemenea au fost preconizate mijloace financiare în mărime de 1550,0 mii lei pentru acordarea indemnizației unice la nașterea copiilor în corespundere cu Regulamentul aprobat de către Consiliul municipal Cahul precum și pentru acțiuni de tineret au fost preconizate 500,0 mii lei, pentru activități sportive au fost preconizate total 2,5 mln lei atît pentru activități cît și pentru susținerea cu premii a performanțelor sportivilor conform Regulamentului aprobat de Consiliul municipal. Suplimentar au fost preconizate mijloace financiare în mărime de 400,0 mii lei în fondul de acordare a indemnizațiilor unice pentru veterani (războiul pentru integritatea și independența Republicii Moldova, războiul din Afganistan). La capitolul lucrări de reparație și întreținere a drumurilor sunt preconizate 14247,9 mii lei, din care 9097,9 mii lei din fondul rutier și 5150,6 mii lei din surse locale. Aceste mijloace, vor fi utilizate pe sectoarele prioritare, reieșind din prevederile Anexei 8 la Decizia bugetului și alte documentele de dezvoltare a infrastructurii orașului. Din păcate acest buget este foarte mic, ținînd cont de costurile foarte mari necesare pentru infrastructura rutieră, astfel soluția cea mai reală pentru aceste probleme costisitoare ar putea fi accesul în perspectivă la fonduri europene de preaderare sau/și alocări cu destinație specială din bugetul de stat, pe drumuri de importanță majoră.

Pe lîngă cele expuse mai sus, ținem să menționăm faptul, că de asemenea au fost preconizate mijloace financiare pentru onorarea obligațiilor financiare legate de împrumut, în mărime de 4950,0 mii lei pentru achitarea dobînzii și 10521,0 mii lei din excedentul bugetare se vor îndrepta la achitarea împrumutului propriu zis. De asemenea și în 2025 este planificată suma de 1500,0 mii lei care va fi valorificată în cadrul apelului de proiecte lansat către cetățeni conform Regulamentului de bugetare participativă. După experiența ultimilor ani observăm tot mai mare implicare cetățenească în probleme ce țin de localitate, tot mai mulți aplicanți și doritori de a participa în cadrul acestei inițiative.

Anexe la nota informativă:

Tabelul 1: Structura bugetului local conform clasificăției;

Tabelul 2: Veniturile bugetului local conform clasificăției economice;

Tabelul 3: Cheltuielile bugetului local conform clasificăției funcționale;

Tabelul 4: Sinteza programelor de cheltuieli ale bugetului mun.Cahul;

Tabelul 5: Informație privind efectivul de personal pe autorități-instituții bugetare, unități.

Tabelul 6: Lista bunurilor pasibile privatizării

Specialist principal al Primăriei municipiului Cahul
în domeniul planificării, gestionării și controlul
resurselor financiare publice

Natalia CULEVA

